

ساختار ارزشی و مناسبات نسلی

زننده یاد زهرا داریاپور*

چکیده

ارزش‌ها، از یک سو راهنما و تعیین کننده گرایش‌های اجتماعی و ایدئولوژی‌ها و از سوی دیگر تعیین کننده رفتار و کنش اجتماعی هستند که در آداب و رسوم، قوانین، اعتقادات، اصول مقدس و شیوه‌های زندگی روزمره تجلی می‌یابند. با وقوع انقلاب اسلامی، از یک سو، هویت‌طلبی، کنجکاوی، ماجراجویی و نوجوانی جوانان که به دنبال کسب تجربیات تازه و رویارویی با فرهنگ‌های مختلف برای شکل‌دهی و تثبیت الگوی شخصیتی خود هستند و از سوی دیگر، مشاهده تجربی رفتار جوانان و نتایج برخی تحقیقات انجام شده در این زمینه حاکی از تفاوت ایستارها و هنجارهای جوانان است. بنابراین، ضرورت پرداختن به این سؤال که ساختار و اولویت‌های ارزشی آحاد جامعه و بالاخص جوانان از چه ارزش‌هایی تشکیل شده و چه تفاوتی با ارزش‌های افراد بزرگسال دارد، برای جامعه‌ای در حال گذار، بیش از پیش آشکار می‌شود و این امری است که مقاله حاضر تلاش نموده است تا به آن بپردازد. در این باره، طرح تحقیقی فراهم و براساس شیوه مصاحبه ساختمند با استفاده از تست «بررسی ارزش‌های شوارتز» (SVS) اجرا شده است. نتایج بیانگر تفاوت معنادار ساختار و اولویت‌های ارزشی جوانان با بزرگسالان بوده است. ساختار ارزشی جوانان و بزرگسالان، از میان ۱۰ نوع ارزش، در ارزش‌های مرتبط با امنیت‌طلبی، سنت‌گرایی، جهان‌گرایی و برانگیختگی، تفاوت معناداری دارد.

واژگان کلیدی: ارزش، اولویت ارزشی، جوانان، ساختار ارزشی.

مقدمه

آنچه جوامع و اقشار مختلف را در درون یک جامعه از هم متمایز می‌کند، باورها، ارزش‌ها و نگرش‌ها یا به عبارت دیگر فرهنگ آنان است. ویلیامز در تعریف فرهنگ می‌نویسد: فرهنگ، یک شیوه خاص زندگی است که معانی و ارزش‌ها را نه تنها در هنر و آموزش، بلکه در نهادها و رفتارهای عادی نیز تشریح می‌کند (Williams 1961: 57).

ارزش به عنوان یک پدیده اجتماعی، از زمان تشکیل اجتماعات اولیه تاکنون در زندگی انسان نقش مهمی داشته است. ماکس وبر می‌گوید: زندگی بشر از یک رشته انتخاب‌ها تشکیل شده است که افراد از طریق آنها نظامی از ارزش‌ها را برپا می‌کنند. ذات ارزش عبارت است از انتخاب و تصدیق آزادانه (آرون، ۱۳۶۳: ۲۳۵).

بنابر رویکردهای نوین توسعه اجتماعی، نیروی انسانی، مهم‌ترین عامل توسعه محسوب می‌شود و با ایجاد نگرش‌ها و ایستارهای مطلوب می‌توان فرایند رسیدن به توسعه اقتصادی - اجتماعی را که حرکتی در جهت فراهم نمودن بسترها و وضعیت لازم برای به فعلیت درآوردن استعدادهای انسانی است، تسریع نمود.

بنابراین، از جمله عوامل مهم در مباحث مرتبط با توسعه اقتصادی و اجتماعی و وضعیت جوامع در حال گذار، وضعیت اخلاقی و ارزشی افراد در این جوامع است که در دهه‌های اخیر، سبب انجام مطالعات متعددی در زمینه نظام ارزشی آحاد و اقشار مختلف و بالاخص جوانان و ارتباط اولویت‌های ارزشی با رفتار اجتماعی - اقتصادی و سیاسی گردیده است.

در کشور ما نیز، با توجه به روند تدریجی نوسازی که سبب آشنایی با فناوری و فرهنگ غرب و تغییرات ارزشی تدریجی در جامعه شده است و همچنین اجرای سه برنامه توسعه اقتصادی - اجتماعی پس از وقوع انقلاب اسلامی، لزوم بررسی پیامدها و نتایج برنامه‌های توسعه و توجه به موانع و مشوق‌ها در زمینه‌های ارزشی در جهت تحقق اهداف توسعه احساس گردیده است.

بنابراین، با توجه به آنچه بیان شد و اهمیت ارزش‌ها در دیدگاه نظریه‌پردازان علوم انسانی و رفتاری در بررسی کنش‌های اجتماعی، تحقیق حاضر سعی در شناسایی ساختار ارزشی جوانان نموده است.

بیان مسئله

ارزش‌ها، از یک سو راهنما و تعیین کننده گرایش‌های اجتماعی و ایدئولوژی‌ها و از سوی دیگر تعیین کننده رفتار و کنش اجتماعی هستند که در آداب و رسوم، قوانین، اعتقادات و اصول مقدس و شیوه‌های زندگی روزمره تجلی می‌یابند (Rokeach, Milton, 1973; Manstead, Antony S.R. & Miles Hewstone 1996).

اولویت‌هایی که افراد به ارزش‌ها می‌دهند، یکسان نیست، این اولویت‌ها معمولاً منعکس کننده خلق و خو، شخصیت، تجربه‌های جامعه‌پذیری، تجربه‌های منحصر به فرد زندگی، فرهنگ پیرامون و مانند آن است. (Schwartz, Shalom H. & Eetta, 1998: 99; Prince, Gibson 1998).

در زمینه تبیین عوامل موثر بر ساختار و اولویت‌های ارزشی افراد، نظریه‌های متعددی مطرح شده است. برای مثال اینگلهارت، ارزش‌ها را به دو دسته مادی و فرامادی تقسیم نموده و عواملی همچون امنیت سازنده، امنیت اقتصادی در دوران کودکی، تحصیلات و شغل والدین، شغل و طبقه اجتماعی را در اولویت‌های ارزشی افراد موثر می‌داند (Inglhart, 1971, 77, 98, 99, Inglhart & Baker, 2000).

همچنین فلانگان^۱ در حیطه علوم سیاسی، ارزش‌ها را به دو دسته ارزش‌های اقتدارگرا و اختیارگرا تقسیم نموده و عواملی همچون خاستگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده، موقعیت اقتصادی - اجتماعی فعلی، جنسیت، درآمد، رسانه‌های جمعی، ارتباطات و سکونت شهری را در اولویت‌های ارزشی افراد و گرایش آنان به احزاب راست و چپ، موثر می‌داند (Flangan & Lee, 2000:22).

شوارتز^۲ نیز که از سال ۱۹۸۷ تاکنون، تحقیقات متعددی را در زمینه ارزش‌ها انجام داده است، عواملی همچون پای بندی دینی، جهت‌گیری سیاسی، تجربه‌های خاص دوران زندگی (مانند رابطه با والدین، مهاجرت و ضربه‌های روانی) و موقعیت مشترک افراد در ساختار اجتماعی مانند سن، جنس، شغل و تحصیلات را در ساختار و اولویت‌های ارزشی افراد مهم می‌داند.

یکی از مشغله‌های فکری محققین حوزه ارزش‌ها، تعیین و توصیف گروه‌های اجتماعی بر حسب طبقه‌بندی‌های ارزشی فوق و تعیین عوامل مؤثر در گرایش گروه‌ها و

1. Flanagan.

2. Schwartz.

قشرهای اجتماعی مانند زنان و مردان، به هر یک از این نوع‌های ارزشی است. در عین حال، مشاهده رفتار جوانان و همچنین نتایج برخی تحقیقات انجام شده در ایران، حاکی از وجود ارزش‌ها و هنجارهایی در جوانان است که با ارزش‌ها و هنجارهای بزرگسالان، متفاوت به نظر می‌رسد (ر.ک: محسنی، ۱۳۷۵: ۹۷۰).

بنابراین، در تحقیق حاضر تلاش گردیده تا اندکی این مسئله روشن شود و به اقتضای شرایط و محدودیت‌ها، به بررسی این مسئله پرداخته شده است که ساختار و اولویت‌های ارزشی جوانان و بزرگسالان چیست و چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟

سؤالات این تحقیق عبارت‌اند از:

۱. ساختار ارزشی جوانان و بزرگسالان چیست؟
۲. اولویت‌های ارزشی برحسب سن، چه تفاوتی دارد؟
۳. عوامل مؤثر بر ساختار ارزشی جوانان و بزرگسالان کدام‌اند؟

ارزش‌های اجتماعی

از نظر آلن بیرو، ارزش، میزان توانایی یک شیء، اندیشه یا شخص، در ارضای یک میل، نیاز یا تمنای انسان است (بیرو، ۱۳۶۶: ۴۴۵). راکیچ نیز معتقد است که ارزش، عقیده پایداری درباره شیوه خاصی از رفتار یا هدف نهایی وجود است که از نظر فردی یا اجتماعی در برابر شیوه رفتار یا هدفی دیگر قابل ترجیح است (Feader, Norman T, 1984).

شوارتز، ارزش‌های بشری را عبارت از اهداف فراموقعیتی^۱ می‌داند که به عنوان اصول راهنما در زندگی فرد یا گروه به کار رفته و از نظر اهمیت تفاوت دارند. معنای یک ارزش در الگوی تجربی پیوسته با سایر ارزش‌ها و از جایگاه آن ارزش در ساختار روابط میان تمام ارزش‌ها منعکس می‌گردد (Manstead, A. S.R. & Miles Hewstone, 1996: p 665).

نظریه ساختار ارزشی شوارتز

شوارتز^۲، با توجه به نظریه راکیچ در زمینه ارزش‌ها به طرح نظریه خویش درباره ارزش‌ها پرداخته و مقیاسی را برای اندازه‌گیری ارزش‌ها تهیه نموده است. بر اساس نظر

1. Situational- Trans.
2. Schwartz.

وی، ارزش‌ها، اهداف فراموقعیتی هستند که به عنوان اصول راهنما در خدمت زندگی فرد یا گروه قرار داشته و اهمیت متفاوتی دارند.

براساس فرضیات شوارتز، با توجه به اینکه ارزش‌ها به عنوان اهداف در نظر گرفته می‌شوند، بنابراین ابعاد ارزشی و ارزش‌های تشکیل دهنده آنها براساس سه ملاک از هم تشخیص داده می‌شوند:

نخست اینکه، ارزش‌ها ممکن است در خدمت منافع فردی یا جمعی باشند. دوم، ارزش‌ها ممکن است ارزش‌های ابزاری یا غایی باشند و سوم، ارزش‌ها در ارتباط با ده بعد انگیزشی هستند که برخاسته از سه نیاز اساسی بشر، یعنی نیازهای زیست‌شناختی، نیاز به تعامل اجتماعی و نیازهای اساسی و رفاهی هستند (Schwartz, Shalom H. & Galit Sagie, 2000).

ده بعد انگیزشی ارزش‌ها عبارت‌اند از: خیرخواهی^۱، سنت^۲، هم‌نوایی^۳، امنیت^۴، قدرت^۵، موفقیت^۶، برانگیختگی^۷، لذت‌طلبی^۸، خوداتکایی^۹ و جهان‌گرایی^{۱۰} که با توجه به تحقیقات انجام شده شوارتز، در تمام فرهنگ‌ها وجود داشته و نسبتاً دارای معانی یکسانی است (Schwartz, Shalom H., 1994).

فهرست ابعاد ارزشی دهگانه و ارزش‌های متعلق به هر بعد به شرح زیر است:

۱. استقلال: آزادی - خلاقیت - مستقل - انتخاب اهداف خود - کنجکاو - احترام به خود - حق برخورداری از حریم خصوصی.
۲. انگیزش: زندگی مهیج - زندگی متنوع - شجاعت.
۳. لذت‌طلبی: رضایت - زندگی لذت‌بخش - خوش‌گذراندن.
۴. موفقیت: بانفوذ - توانا - موفق - باهوش - بلندپرواز - احترام به خود.

1. Benevolence.
2. Tradition.
3. Conformity.
4. Security.
5. Power.
6. Achievement.
7. Stimulation.
8. Hedonism.
9. Self-direction.
10. Universalism.

۵. قدرت: قدرت اجتماعی - ثروت - اقتدار - اعتبار اجتماعی - حفظ وجهه عمومی خود.
۶. امنیت: امنیت ملی - امنیت خانوادگی - احساس تعلق - نظم اجتماعی - سلامت - پاکیزه.
۷. همنوایی: فهم و دانش - انضباط شخصی - مودب بودن - احترام به والدین و بزرگترها - مطیع بودن.
۸. سنت: احترام به سنتها - پذیرش سهم خود در زندگی - معتدل - دیندار - فروتن.
۹. خیرخواهی: یاری گر - مسئول - شریف - جهانی در صلح - وفادار - دوستی حقیقی - بخشنده - عشق واقعی.
۱۰. جهان گرایی: برابری - یگانگی با طبیعت - خرد - جهانی سرشار از زیباییها - عدالت اجتماعی - حفظ محیط زیست - وسعت نظر - وحدت با طبیعت (Schwartz, Shalom H. & Eetta Prince, Gibson, 1998).
- ابعاد ارزشی در مجموع، دو محور دو قطبی را تشکیل می دهند: نخست، آمادگی برای تغییر در برابر محافظه کاری و دوم، توجه به ماورای خود در برابر تقویت خود. به عبارت دیگر بعد آمادگی برای تغییر شامل نوع های ارزشی خود اتکایی، برانگیختگی و لذت گرایی است. ارزش های قدرت گرایی، موفقیت و لذت طلبی، نمایانگر بعد تقویت خود است و ارزش های سنت گرایی، همنوایی و امنیت، بیانگر بعد محافظه کاری است و در نهایت جهان گرایی و خیرخواهی، بعد خودتعالی بخشی یا توجه به ماورای خود را نمایان می سازد.
- همچنین انواع ارزشی دهگانه در مجموع به دو بعد ارزش های جمع گرایانه و ارزش های فردگرایانه به شیوه زیر تقسیم می شوند:
۱. ارزش های جمع گرایانه: شامل خیرخواهی، جهان گرایی، سنت، امنیت و همنوایی.
 ۲. ارزش های فردگرایانه: شامل، قدرت، استقلال، زندگی هیجان انگیز و لذت گرایی.
- براساس این مفروضات، شوارتز ارزش های انسانی را در ده طبقه به نام سنخ های انگیزشی ارزش به شرح زیر طبقه بندی می نماید: (Rokeach, Milton, 1973)

جدول ۱ نوع‌های انگیزشی ارزش‌های شوارتز

نوع ارزشی	تعریف	مثال
خیرخواهی	تلاش برای حفظ رفاه و آسایش دیگران	مفیدیت، درستکاری، بخشنده‌بودن، وفاداری، مسئولیت‌پذیری
سنت	پایبندی به آداب و رسوم و اعتقادات مذهبی و فرهنگی	خضوع، فروتنی، پذیرش سهم خود در زندگی، دینداری، احترام به سنت و اعتدال
همنوایی	خودداری از کنشها و تمایلاتی که سبب ناراحتی و آسیب دیگران می‌شود و تعدی از هنجارها و انتظارات اجتماعی به شمار می‌رود	مودب بودن، مطیع بودن، نظم فردی، احترام به والدین و بزرگترها
امنیت	سلامت، هماهنگی و ثبات در جامعه و در روابط خود با دیگران	امنیت خانوادگی، امنیت ملی، نظم اجتماعی
قدرت	پایگاه اجتماعی و پرستیژ، کنترل و تسلط بر مردم و منابع	قدرت اجتماعی، اقتدار، ثروت، حفظ اعتبار اجتماعی فرد
موفقیت	موفقیت فردی از طریق رقابت براساس معیارهای اجتماعی	موفقیت، توانایی، جاه طلبی، دارای نفوذبودن
انگیزش	هیجان، نوحواهی، مبارزه در زندگی	شهامت، داشتن زندگی متنوع و هیجان‌انگیز
لذت طلبی	احساس رضایت و کامروایی در زندگی	لذت و خشنودی نفسانی، زندگی لذت بخش
خود انکایی	تفکر و انتخاب کنش مستقل، خلاقیت، کشف	خلاقیت، آزادی، استقلال، کنجکاوی، مصر به انتخاب اهداف خود.
جهان گرایی	مدارا و حمایت از رفاه همه افراد و طبیعت	وسعت نظر، فهم، عدالت اجتماعی، برابری، صلح جهانی، جهانی از زیبایی، هماهنگی با طبیعت و حفظ محیط زیست

مقیاس بررسی ارزش‌های شوارتز (SVS = Schwartz Value Survey)، شکل بسط یافته مقیاس ارزش‌های راکیچ است که از ۳۶ عبارت ارزشی (شامل ۱۸ ارزش ابزاری و ۱۸ ارزش غایی) به ۵۷ ارزش تبدیل شده است. در این مقیاس نیز ارزش‌های غایی به صورت کلمات مصدری و ارزش‌های ابزاری به صورت قید استفاده شده است. ۵۷ ارزش فوق به پاسخگو ارائه شده و از وی درخواست می‌گردد که اهمیت هر ارزش را از نظر اصول و خط مشی زندگی خود، در یک طیف ۹ درجه‌ای (از ۱- تا ۷) رتبه‌بندی نماید که دادن نمره ۱- به یک ارزش، به معنای مخالفت آن ارزش با ارزش‌های پاسخگو و ۷

به معنای موافقت و هماهنگی بسیار آن ارزش، با ارزش‌های پاسخگو است (Feader, Norman T, 1984: p 604-20).

پاسخگو، ابتدا باید ارزشی را که بیش از همه برایش اهمیت دارد و همچنین ارزشی را که بیش از همه با ارزش‌های وی مخالف است، انتخاب نماید و سپس بقیه ارزش‌ها را از ۱ تا ۷ رتبه‌بندی نماید.

وی در زمینه ارزش‌ها، سه سؤال اساسی مطرح می‌نماید: نخست، چگونه اولویت‌های ارزشی افراد را تجربه‌های اجتماعی آنها تحت تاثیر قرار می‌گیرند؟ به عبارت دیگر چگونه تجربیات مشترکی که افراد به دلیل دارا بودن موقعیت‌های مشترک در ساختار اجتماعی (مانند تحصیلات، سن، جنس، شغل ...) دارند، بر اولویت‌های ارزشی آنها تاثیر می‌گذارد؟ و چگونه تجربه‌های منحصر به فرد افراد، مانند ضربه‌های روحی، روابط با والدین، مهاجرت و غیره بر اولویت‌های ارزشی آنها تاثیر می‌گذارد؟ (H., 1992 Schwartz, Shalom)

شوارتز معتقد است برای طرح فرضیاتی درباره روابط اولویت‌های ارزشی با متغیرهای بیرونی، بایستی نظام ارزشی افراد را به صورت یک ساختار پیوسته از نوع‌های انگیزشی در نظر گرفت. وی معتقد است که اهمیت ارزش‌های هم‌نواپی با افزایش سن بیشتر می‌گردد و اهمیت ارزش‌های برانگیختگی با افزایش سن کاهش می‌یابد. همچنین اهمیت ارزش‌های سنت و امنیت با افزایش سن فزونی می‌گیرد و اهمیت لذت‌گرایی و خوداتکایی کاهش می‌یابد (Schwartz, Shalom H., 1994; Schwartz, Sh. H. & Galit Sagie 2000).

مروری بر پیشینه پژوهش

بررسی ساختار ارزشی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، عنوان تحقیقی است که در مقطع کارشناسی ارشد و با توجه به نظریه ساختار ارزشی شوارتز و مقیاس بررسی ارزش‌های وی با استفاده از نمونه‌ای متشکل از ۱۸۶ نفر از دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس انجام شده است.

اهداف تحقیق وی عبارت‌اند از: شناخت اولویت‌ها، ساختار و سلسله مراتب ارزشی حاکم بر جامعه مورد مطالعه، فهم عوامل مؤثر در شکل‌گیری اولویت‌ها و ساختار ارزشی دانشجویان. نتایج نشان داده است که اولویت‌های ارزشی دهگانه دانشجویان، به ترتیب عبارت بوده است از: خیرخواهی (نوع‌پرستی)، جهان‌گرایی، امنیت، استقلال، موفقیت، هم‌نواپی،

قدرت‌گرایی و برانگیختگی. چهار نوع کلی و فرانظمی حاکم بر سلسله مراتب ارزشی دانشجویان، به ترتیب شامل توجه به ماورای خود، محافظه‌کاری، پیشبرد اهداف شخصی و تمایل به تغییر بوده است. نتایج، همچنین بیانگر حالت ارزشی شبه‌آنومیک میان مردان و حالت منفعلانه میان زنان بوده است (فرامرزی، ۱۳۷۹).

در ایران اکثر تحقیقات انجام شده در زمینه ارزش‌ها، محدود به استفاده از تست ارزش‌های آلپورت بوده که بسیار قدیمی است و تعداد تحقیقاتی نیز که از تست اینگلهارت یا شیوه‌های دیگر برای سنجش ارزش‌ها استفاده نموده‌اند، بسیار محدود است. تحقیق فوق، تنها موردی است که از تست بررسی ارزش‌های شوارتز آن هم در سطح نمونه‌ای محدود استفاده کرده است.

فرضیات تحقیق

با توجه به سوال اصلی تحقیق و تئوری آن، در این بررسی فرضیات زیر مورد آزمون تجربی قرار می‌گیرند:

- ساختار ارزشی جوانان و بزرگسالان تفاوت دارد.
- زنان (نسبت به مردان) برای ارزش‌های جمع‌گرایانه اولویت بیشتری قائل هستند.

روش تحقیق

روش مورد استفاده در این بررسی، پیمایش^۱ است که از انواع تحقیق توصیفی است. جمعیت مورد مطالعه: جامعه آماری تحقیق، شامل کلیه زنان و مردان تهرانی ۱۸ سال به بالا است.

حجم نمونه و شیوه نمونه‌گیری

با توجه به مطالعه مقدماتی اولیه و با در نظر گرفتن خطای نمونه‌گیری ۵٪ یا دو واحد خطای استاندارد و با ۴٪ نسبت جزئی جمعیت، حجم نمونه مطلوب، ۳۶۸ نفر به دست آمد که با حذف ۳ مورد پرسشنامه ناقص، تعداد نمونه نهایی بالغ بر ۳۶۵ عدد گردید.

1. Survey.

روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای^۱ بوده و از آنجا که محدوده تحقیق، شهر تهران است، بنابراین ابتدا، بر اساس نقشه، شهر تهران به چهار بخش شمال، جنوب، شرق و غرب تقسیم و مناطق شهرداری واقع در چهاربخش مذکور مشخص شده و سپس از هر بخش، دو منطقه و از هر منطقه نیز، دو حوزه (محل)، به طور تصادفی انتخاب گردید و با توجه به بزرگی و کوچکی حوزه، از هر حوزه، یک تا سه بلوک به طور تصادفی انتخاب شد و تعداد نمونه لازم، متناسب با حجم جمعیت منطقه به قرار جدول زیر مشخص گردید:

جدول ۲ توزیع نمونه در مناطق تحت پوشش تحقیق

محدوده	جمعیت منطقه	جمعیت	نمونه	
			فراوانی	درصد
شمال	یک	۲۴۹۶۷۶	۲۹	۷/۹
	سه	۲۵۹۰۱۹	۳۰	۸/۲
جنوب	شانزده	۲۹۸۴۱۰	۴۴	۱۲/۱
	بیست	۳۵۶۰۷۹	۴۱	۱۱/۲
شرق	سیزده	۲۴۵۱۴۲	۳۱	۸/۵
	چهار	۶۶۳۱۶۶	۷۹	۲۱/۶
غرب	دو	۴۵۸۰۸۹	۵۶	۱۵/۳
	پنج	۴۲۷۰۵۵	۵۵	۱۵/۱
جمع			۳۶۵	۱۰۰

ابزار جمع‌آوری اطلاعات

با توجه به اینکه تست بررسی ارزش‌های شوارتز (SVS) در سطح عموم، برای اولین بار اجرا می‌گردید، لذا جهت کسب نتیجه بهتر و دقیق‌تر در دست‌یابی به پاسخ‌ها و همچنین توجیه پاسخگویان برای مشارکت بیشتر آنها، از روش مصاحبه حضوری همراه با پرسشنامه استفاده گردید.

1. Multistage Cluster Sampling.

روایی و اعتبار

پس از تعیین جامعه آماری تحقیق و نمونه، براساس فرضیه‌ها و متغیرهای تحقیق، پرسشنامه‌ای مقدماتی تنظیم شده و جهت رفع ابهامات احتمالی، در مناطق مختلف شهر با ۳۰ نفر پاسخگو به شیوه مصاحبه حضوری آزمون گردیده است. پس از بررسی اولیه و رفع برخی ابهام‌ها و تغییر برخی از گویه‌ها، مجدداً از طریق ۳۰ نفر پاسخگو آزمون گردید. پس از سنجش مقدماتی، از شیوه‌های اعتبار محتوا، اعتبار صوری و اعتبار عاملی جهت سنجش اعتبار ابزار اندازه‌گیری استفاده گردید که با توجه به میزان آلفای کرونباخ، قابل قبول بوده است. همچنین روایی و اعتبار ابزار سنجش متغیر وابسته (تست بررسی ارزش‌های شوارتز) را نیز که شوارتز تایید کرده و در مطالعات بین‌المللی، در ۵۲ کشور از آن استفاده شده است، بنابراین دارای اعتبار شناخته شد و پس از تست، جهت معادل سازی‌های مناسب به تنی چند از صاحب‌نظران جامعه‌شناسی ارائه شد.

استخراج داده‌ها

با اتمام مرحله پرسشگری، پرسشنامه‌ها جمع‌آوری شده و بازبینی گردید. پردازش آماری توسط برنامه نرم افزاری خاص علوم اجتماعی (Spss win 9.1) انجام شده است.

یافته‌های تحقیق

با توجه به اهداف پژوهش که در صدد توصیف نوع نظام ارزشی (سنتی - مدرن) پاسخگویان و تحلیل عوامل موثر بر آن است، ابتدا، اطلاعات مربوط به متغیرهای زمینه‌ای یا ویژگی‌های فردی پاسخگویان از قبیل سن، جنس، وضعیت تاهل، قومیت و مذهب بررسی می‌گردد.

جدول ۳ توزیع نسبی جمعیت برحسب سن و جنسیت پاسخگو

جنس		سن	
مرد	زن	۳۰+	۱۸-۳۰
۳۶۵	۱۶۵	۱۷۶	۱۸۹
۱۰۰	۴۵/۲	۴۸/۲	۵۱/۸

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که حدود ۵۲٪ پاسخگویان، در سنین ۱۸ تا ۳۰ سال قرار داشته و ۴۸٪ نیز در سنین ۳۰ تا ۶۵ سال بوده‌اند. متوسط سن پاسخگویان ۳۲/۱ سال بوده و ۲۵٪ آنان ۲۲ سال، ۵۰٪ آنان تا ۳۰ سال و سه چهارم جمعیت تا ۴۰ سال، سن داشته‌اند. براساس نتایج تحقیق، ۴۵/۲٪ پاسخگویان مؤنث و در مقابل ۵۴/۸٪ مرد بوده‌اند.

جدول ۴ توزیع نسبی جمعیت برحسب وضعیت تاهل پاسخگو

وضعیت تاهل	مجرد	متاهل	مطلقه	بیوه	جمع
فراوانی	۱۶۱	۱۹۹	۲	۳	۳۶۵
درصد	۴۴/۱	۵۴/۵	۰/۵	۰/۸	۱۰۰

نما = متاهل

در مجموع ۳۰/۴٪ جمعیت نمونه، سرپرست خانوار (مرد) و ۲۴/۷٪ همسر (زن) بوده و ۴۴/۹٪ پاسخگویان، فرزندان دختر و پسر خانواده‌ها بوده‌اند. همچنین ۵۴/۵٪ پاسخگویان متأهل بوده که اکثریت را تشکیل داده‌اند و ۴۴/۱ درصد مجرد بوده‌اند.

جدول ۵ توزیع نسبی جمعیت برحسب تحصیلات پاسخگو

تحصیلات	فراوانی	درصد
بی‌سواد	۳	۰/۸
ابتدایی	۱۵	۰/۴
راهنمایی	۴۱	۱۱/۲
متوسطه تا دیپلم	۱۷۳	۴۷/۴
فوق دیپلم تا لیسانس	۱۱۰	۳۰/۱
فوق لیسانس تا دکترا	۲۳	۶/۳
جمع	۳۶۵	۱۰۰

بررسی وضعیت تحصیلی پاسخگویان، بیانگر آن است که ۴۷/۴ درصد آنان دارای تحصیلاتی از متوسطه تا دیپلم هستند و بیش از سه چهارم پاسخگویان (۷۷/۵٪) از متوسطه تا لیسانس سواد دارند و ۶/۳ درصد دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر هستند.

جدول ۶ توزیع نسبی جمعیت برحسب برخی مشخصات پاسخگویان

ویژگی	میانگین	انحراف استاندارد	چارک اول	چارک دوم	چارک سوم	تعداد
سن	۳۲/۱۸	۱۱/۲۲	۲۲	۳۰	۴۰	۳۶۵
تحصیلات	۱۲/۴۳	۳/۴۸	۱۲	۱۲	۱۵	۳۶۵
تعداد فرزند	۲/۶۴	۱/۵۶	۲	۲	۳	۱۸۲
درآمد (تومان)	۱۶۵۷۲۶/۸	۱۲۰۹۰۷/۹	۸۰۰۰۰	۱۳۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۱۹۴
هزینه ماهانه (تومان)	۱۸۳۴۰۲/۷	۱۲۷۴۹۶/۶	۸۸۵۰۰	۱۵۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	۳۶۵
تعداد اعضاء خانواده	۳/۹۷	۱/۴۰	۳	۴	۵	۳۴۸
مدت سکونت در تهران	۲۶/۶۳	۱۱/۴۶	۲۰	۲۴	۳۳	۳۶۵
تحصیلات پدر	۷/۸۰	۶/۰۵	۱/۵	۷/۰	۱۲	۳۶۵
درآمد پدر	۲۰۱۹۰۸/۶	۱۵۱۱۳۹/۷	۱۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	۱۶۴
درآمد همسر	۲۱۵۶۸۸/۹	۱۶۱۳۵۱/۰	۱۰۷۵۰۰	۱۶۰۰۰۰	۲۵۰۰۰۰	۹۰

جدول فوق، بیانگر برخی مشخصات جمعیت شناختی پاسخگویان است. متوسط سن پاسخگویان ۳۲/۱ سال بوده و ۲۵٪ آنان ۲۲ سال، ۵۰٪ آنان تا ۳۰ سال و سه چهارم جمعیت تا ۴۰ سال، سن داشته‌اند. متوسط میزان تحصیلات جمعیت مورد بررسی، ۱۲/۴ سال است. میانگین تعداد فرزند در جمعیت متأهل ۲/۶ و متوسط تعداد اعضای خانواده برابر با ۳/۹ است. ۷۵ درصد جمعیت، دارای خانواده‌های ۵ نفره می‌باشند و میانگین مدت سکونت آنان در تهران ۲۶/۶ سال است. متوسط درآمد و هزینه‌های ماهانه جمعیت مورد بررسی، به ترتیب برابر با ۱۶۵۷۲۶ تومان و ۱۲۰۹۰۷ تومان است. ۲۵ درصد افراد، دارای درآمدی تا ۸۰/۰۰۰ تومان و نیمی از آنان دارای درآمد ماهانه تا ۱۳۰/۰۰۰ تومان و سه چهارم پاسخگویان تا ۲۰۰/۰۰۰ تومان درآمد دارند که در مقایسه با درآمد پدر آنها با میانگین ۲۰۱۹۰۸ تومان و متوسط درآمد همسر (در زنان متأهل) با ۲۱۵۶۸۸ تومان، از میزان درآمد کمتری برخوردار هستند.

بررسی وضعیت تحصیلی پاسخگویان، بیانگر آن است که ۴۷/۴ درصد آنان دارای تحصیلاتی از متوسطه تا دیپلم هستند و بیش از سه چهارم پاسخگویان (۷۷/۵٪) از متوسطه تا لیسانس سواد دارند و ۶/۳ درصد دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر هستند. متوسط میزان تحصیلات جمعیت مورد بررسی، ۱۲/۴ سال است.

۵/۸٪ پاسخگویان دارای مشاغل عالی رتبه، از قبیل استادی دانشگاه، مهندسی، پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی هستند و تنها ۰/۳٪ آنها را مدیران عالی رتبه تشکیل می‌دهند. در بین مشاغل پاسخگویان، بیشترین درصد به مشاغل کارمندی پایین با ۹/۶٪ اختصاص دارد و حدود ۲۲ درصد پاسخگویان نیز خانه‌دار هستند و ۷/۷ درصد نیز بیکار بوده‌اند. جدول بعد، بیانگر توزیع پاسخ‌های پاسخگویان به گویه‌های طیف ارزش‌های شوارتز است که مشتمل بر ۵۷ گویه است و هریک، با توجه به اهمیتی که برای پاسخگو داشته است، از صفر تا هفت نمره داده شده است. نمره صفر به این معنا است که این ارزش اصلاً در زندگی برای پاسخگو مهم نیست و هفت به معنای بسیار مهم است.

جدول ۷ توزیع نسبی گویه‌های طیف ارزش‌های شوارتز

شماره	گویه	میانگین		
		کل	جوان	بزرگسال
۱	مساوات (فرصت‌های یکسان برای همه)	۵/۳۴	۵/۱۲	۵/۵۸
۲	آرامش درونی (با خود در صلح و صفا بودن)	۵/۴۷	۵/۴۴	۵/۵۱
۳	قدرت اجتماعی (توان کنترل دیگران، تسلط)	۴/۲۶	۴/۲۰	۴/۳۴
۴	لذت (ارضای امیال)	۳/۸۰	۳/۸۶	۳/۷۳
۵	آزادی (آزادی عمل و اندیشه)	۵/۳۰	۵/۵۱	۵/۳۰
۶	یک زندگی روحانی (تاکید بر معنویات)	۴/۴۷	۴/۳۰	۴/۶۷
۷	احساس تعلق (احساس اینکه دیگران به فکر من هستند)	۴/۱۱	۳/۹۹	۴/۲۴
۸	نظم اجتماعی (ثبات جامعه)	۴/۷۸	۴/۶۸	۴/۸۸
۹	یک زندگی پرهیجان (تجربه‌های جالب)	۴/۰۶	۴/۳۱	۳/۷۸
۱۰	معنی دار بودن زندگی (هدف داشتن در زندگی)	۵/۴۰	۵/۵۰	۵/۳۰
۱۱	مودب بودن (ادب داشتن، آداب دانی)	۵/۲۰	۵/۱۹	۵/۲۱
۱۲	ثروت (تملک مادی، پول)	۴/۲۵	۴/۱۱	۴/۴۰
۱۳	امنیت ملی (حفاظت از کشور در برابر دشمن)	۴/۹۳	۴/۸۳	۵/۰۵
۱۴	احترام به خود (اعتقاد به ارزشمند بودن خود)	۵/۰۳	۵/۰۰	۵/۰۶
۱۵	جبران یاری و کمک دیگران (پرهیز از مدیون بودن)	۴/۷۰	۴/۵۶	۴/۸۵
۱۶	خلاقیت (منحصر به فرد بودن، تخیل)	۴/۳۲	۴/۲۵	۴/۳۹
۱۷	جهانی در صلح (بدون جنگ و ستیز)	۴/۱۸	۴/۶۶	۴/۹۴
۱۸	احترام به سنت (حفظ آداب و رسوم متداول)	۴/۱۸	۳/۹۸	۴/۳۸
۱۹	عشق کامل و بلوغ یافته (صمیمیت عمیق معنوی)	۴/۷۱	۴/۷۸	۴/۶۴
۲۰	انضباط شخصی (خودداری در برابر لغزشها و وسوسه‌ها)	۴/۹۵	۴/۹۴	۴/۹۶
۲۱	حریم خصوصی (حق دلستن حریم خصوصی در زندگی)	۴/۹۶	۴/۹۵	۴/۹۸
۲۲	امنیت برای خانواده (امنیت برای افراد مورد علاقه)	۵/۵۴	۵/۳۷	۵/۳۳
۲۳	اعتبار اجتماعی (مورد تایید دیگران بودن)	۴/۸۴	۴/۷۷	۴/۹۰
۲۴	وحدت با طبیعت (هماهنگی و تناسب با طبیعت)	۴/۰۹	۴/۱۵	۴/۰۲
۲۵	یک زندگی متنوع (مملو از نوآوری و دگرگونی)	۴/۳۶	۴/۵۳	۴/۱۸
۲۶	فهم و حکمت (درک پخته و صحیح از زندگی)	۴/۹۸	۴/۹۸	۴/۹۷
۲۷	اقتدار (حق رهبری و دست‌ور دادن)	۳/۹۸	۳/۳۷	۳/۴۸

۴/۹۶	۴/۹۲	۴/۹۴	دوستی حقیقی (دوستان حامی و صمیمی)	۲۸
۴/۷۶	۴/۵۳	۴/۶۴	جهانی سرشار از زیبایی	۲۹
۵/۴۷	۵/۱۴	۵/۳۰	عدالت اجتماعی (اصلاح بی‌عدالتی‌ها)	۳۰
۵/۵۴	۵/۴۴	۵/۴۹	مستقل (اتکاء به خود، خودکفا)	۳۱
۴/۸۶	۴/۸۲	۴/۸۴	معتدل و میانه‌رو (پرهیز از اعمال افراطی)	۳۲
۵/۱۳	۵/۱۹	۵/۱۶	وفادار (وفادار به دوستان و گروه خود)	۳۳
۳/۱۸	۳/۵۶	۳/۳۸	بلند پرواز (سخت‌کوش، جاه طلب)	۳۴
۴/۷۶	۴/۵۳	۴/۶۴	با مدارا (تحمل عقاید دیگران)	۳۵
۵/۱۲	۴/۸۹	۵/۰	فروتن (متواضع، افتاده)	۳۶
۳/۶۰	۳/۹۵	۳/۷۸	با جرات (حادئه جو)	۳۷
۴/۷۲	۴/۶۶	۴/۶۹	حفظ محیط زیست (حفظ طبیعت)	۳۸
۳/۹۵	۴/۲۱	۴/۰۸	با نفوذ (روی مردم و جریان‌ها نفوذ داشتن)	۳۹
۵/۵۱	۵/۵۵	۵/۵۳	احترام (احترام به والدین و بزرگترها)	۴۰
۴/۶۱	۴/۷۶	۴/۶۹	انتخاب اهداف شخصی	۴۱
۵/۵۷	۵/۵۷	۵/۵۷	سالم (از نظر بدنی و روانی بیمار نبودن)	۴۲
۵/۰۶	۵/۰۲	۵/۰۴	توانا (کاردان، موثر، با کفایت)	۴۳
۳/۹۳	۳/۹۶	۳/۹۴	پذیرش سهم خود در زندگی	۴۴
۵/۲۹	۵/۱۴	۵/۲۱	صادق (بی‌ریا، بی‌غل و غش)	۴۵
۴/۵۳	۴/۵۶	۴/۵۵	حفظ ظاهر (حفظ وجهه خود)	۴۶
۴/۰۴	۳/۹۰	۳/۹۷	فرمان‌بردار (وظیفه شناس، مطیع)	۴۷
۴/۹۵	۴/۹۳	۴/۹۴	باهوش (منطقی و متفکر)	۴۸
۴/۷۴	۴/۹۳	۴/۸۲	یاری دهنده (برای آسایش دیگران کار کردن)	۴۹
۴/۲۰	۴/۰۸	۴/۱۴	لذت بردن از زندگی (لذت از غذا، تفریح...)	۵۰
۴/۷۵	۴/۵۱	۴/۶۳	مذهبی (مومن، دین‌دار)	۵۱
۴/۸۸	۴/۸۲	۴/۸۵	مسئول (قابل اعتماد و قابل اتکاء)	۵۲
۴/۶۹	۴/۲۶	۴/۴۸	کنجکاو (علاقمند به فهمیدن همه چیز، جستجوگر)	۵۳
۴/۹۲	۵/۰۷	۵/۰	با گذشت (آماده برای بخشیدن دیگران)	۵۴
۵/۱۱	۵/۰۰	۵/۰۷	موفق (موفق از نظر نیل به اهداف)	۵۵
۵/۲۳	۵/۱۴	۵/۱۸	پاکیزه (تمیز و مرتب)	۵۶
۳/۷۳	۳/۵۵	۳/۶۳	خوش گذران (انجام کارهای لذت‌بخش)	۵۷

جدول فوق بیانگر میانگین نمرات جوانان و بزرگسالان به ۵۷ گویه تست ارزش‌های شوارتز است. بررسی میانگین پاسخ‌ها به گویه‌های فوق نشان می‌دهد که بیشترین میانگین در میان پاسخ‌های جوانان به ترتیب به ارزش سلامتی (گویه شماره ۵۴) با میانگین ۵/۵۷، ارزش احترام به والدین و بزرگترها (گویه شماره ۵۲) با میانگین ۵/۵۵، ارزش آزادی (گویه شماره ۱۷) با میانگین ۵/۵۱ و ارزش معنادار بودن زندگی (گویه شماره ۲۲) با میانگین ۵/۵۰ اختصاص یافته است.

کمترین میانگین در پاسخ‌های جوانان به ترتیب اختصاص به ارزش اقتدار (گویه شماره ۳۹) با میانگین ۳/۳۷، ارزش خوش‌گذرانی (گویه شماره ۶۹) با میانگین ۳/۵۵ و ارزش بلندپروازی (گویه شماره ۴۶) با میانگین ۳/۵۶ دارد.

بررسی میانگین پاسخ‌های بزرگسالان به گویه‌های فوق نشان می‌دهد که بیشترین میانگین در میان پاسخ‌های آنان به ترتیب به ارزش امنیت برای خانواده (گویه شماره ۵۴) با میانگین ۵/۷۳، ارزش مساوات و فرصت‌های یکسان برای همه (گویه شماره ۱۳) با میانگین ۵/۸۵، ارزش سلامتی (گویه شماره ۵۴) با میانگین ۵/۵۷، ارزش استقلال (گویه شماره ۴۳) با میانگین ۵/۵۴ و ارزش احترام به والدین و بزرگترها (گویه شماره ۵۲) با میانگین ۵/۵۱ اختصاص یافته است.

کمترین میانگین در پاسخ‌های بزرگسالان به ترتیب اختصاص به ارزش بلندپروازی (گویه شماره ۴۶) با میانگین ۳/۱۸، ارزش حادثه‌جویی (گویه شماره ۴۹) با میانگین ۳/۶۰ و ارزش خوش‌گذرانی (گویه شماره ۶۹) با میانگین ۳/۷۳ دارد.

جدول ۱. آنالیز واریانس گویه‌های شوارتز بر حسب سن

شماره	گویه	میانگین		مقدار T	SIG
		بزرگسال	جوان		
۱	مساوات (فرصت‌های یکسان برای همه)	۵/۵۸	۵/۱۲	۵/۶۹	۰/۰۰۰
۲	آزادی (آزادی عمل و اندیشه)	۵/۳۰	۵/۵۱	۲/۸۰	۰/۰۰۵
۳	یک زندگی روحانی (تاکید بر معنویات)	۴/۶۷	۴/۳۰	۳/۸۲	۰/۰۰۰
۴	احساس تعلق (احساس اینکه دیگران به فکر من هستند)	۴/۲۴	۳/۹۹	۲/۸۶	۰/۰۰۴
۵	نظم اجتماعی (ثبات جامعه)	۴/۸۸	۴/۶۸	۲/۶۳	۰/۰۰۹

۰/۰۰۰	۵/۴۳	۳/۷۸	۴/۳۱	یک زندگی پرهیجان (تجربه‌های جالب)	۶
۰/۰۰۵	۲/۸۳	۵/۳۰	۵/۵۰	معنی دار بودن زندگی (هدف داشتن در زندگی)	۷
۰/۰۰۳	۳/۰۱	۴/۴۰	۴/۱۱	ثروت (تملک مادی، پول)	۸
۰/۰۰۷	۲/۷۲	۵/۰۵	۴/۸۳	امنیت ملی (حفاظت از کشور در برابر دشمن)	۹
۰/۰۰۰	۴/۲۲	۴/۸۵	۴/۵۶	جبران یاری و کمک دیگران (پرهیز از مدیون بودن)	۱۰
۰/۰۰۹	۱/۷۰	۴/۳۹	۴/۲۵	خلاقیت (منحصراً به فرد بودن، تخیل)	۱۱
۰/۰۰۳	۳/۳۲	۴/۹۴	۴/۶۶	جهانی در صلح (بدون جنگ و ستیز)	۱۲
۰/۰۰۰	۳/۹۷	۴/۳۸	۳/۹۸	احترام به سنت (حفظ آداب و رسوم متداول)	۱۳
۰/۰۰۰	۶/۱۳	۵/۷۳	۵/۳۷	امنیت برای خانواده (امنیت برای افراد مورد علاقه)	۱۴
۰/۰۰۰	۴/۲۷	۴/۱۸	۴/۵۳	یک زندگی متنوع (مملو از، نوآوری و دگرگونی)	۱۵
۰/۰۰۲	۳/۰۵	۴/۵۳	۴/۶۴	جهانی سرشار از زیبایی	۱۶
۰/۰۰۰	۴/۶۸	۵/۱۴	۵/۳۰	عدالت اجتماعی (اصلاح بی عدالتی‌ها)	۱۷
۰/۰۰۱	۳/۳۹	۳/۱۸	۳/۵۶	بلند پرواز (سخت کوش، جاه طلب)	۱۸
۰/۰۰۶	۲/۷۷	۴/۷۶	۴/۵۳	با مدارا (تحمل عقاید دیگران)	۱۹
۰/۰۰۲	۳/۰۷	۵/۱۲	۴/۸۹	فروتن (متواضع، افتاده)	۲۰
۰/۰۰۱	۳/۲۴	۳/۶۰	۳/۹۵	با جرات (حادثه‌جو)	۲۱
۰/۰۴۸	۱/۹۸	۴/۶۱	۴/۷۶	انتخاب اهداف شخصی	۲۲
۰/۰۴۱	۲/۰۴	۵/۲۹	۵/۱۴	صادق (بی‌ریا، بی‌غل و غش)	۲۳
۰/۰۰۸	۲/۶۶	۴/۹۵	۴/۹۳	باهوش (منطقی و متفکر)	۲۴
۰/۰۲۸	۲/۲۱	۴/۷۴	۴/۹۳	یاری دهنده (برای آسایش دیگران کار کردن)	۲۵
۰/۰۰۹	۲/۶۱	۴/۷۵	۴/۵۱	مذهبی (مومن، دین‌دار)	۲۶
۰/۰۰۰	۵/۳۷	۴/۶۹	۴/۲۶	کنجکاو (علاقمند به فهمیدن همه چیز، جستجوگر)	۲۷
۰/۰۳۱	۲/۱۶	۴/۹۲	۵/۰۷	با گذشت (آماده برای بخشیدن دیگران)	۲۸

نتایج جدول فوق بیانگر آنالیز واریانس گویه‌های تست ارزشی شوارتز برحسب سن بوده و بیانگر آن است که ارزش‌های جوانان و بزرگسالان در ۲۸ مورد از ۵۷ مورد گویه‌های تست شوارتز دارای تفاوت معنادار است.

جدول ۹ آنالیز واریانس انواع ارزشی شوارتز برحسب سن

SIG	مقدار F	میانگین		گویه
		بزرگسال	جوان	
۰/۰۰۴	۸/۳۹	۳۵/۵۸	۳۴/۱۶	امنیت***
۰/۶۷	۰/۱۷۵	۱۹/۷۳	۱۹/۵۹	همنوایی
۰/۰۶	۳/۳۱	۳۸/۵۵	۳۷/۴۳	سنت**
۰/۷۴	۰/۱۰۷	۳۴/۶۱	۳۴/۴۴	خیرخواهی
۰/۰۳	۴/۴۷	۳۴/۳۱	۳۳/۱۴	جهان‌گرایی**
۰/۱۵	۲/۰۸	۲۱/۶۷	۲۱/۰۲	قدرت
۰/۱۸	۱/۷۸	۲۷/۲۲	۲۷/۸۴	موفقیت
۰/۰۰۱	۱۰/۴۶	۱۱/۵۶	۱۲/۸۰	برانگیختگی***
۰/۶۶	۰/۱۸۴	۱۱/۶۷	۱۱/۴۹	لذت‌گرایی
۰/۳۲	۰/۹۷۳	۲۹/۲۱	۲۹/۶۷	استقلال

جدول فوق بیانگر تفاوت میانگین نمرات جوانان و بزرگسالان در انواع ارزشی دهگانه تست ارزش‌های شوارتز است. بررسی میانگین پاسخ‌ها نشان می‌دهد که پاسخ‌های جوانان و بزرگسالان در انواع ارزشی امنیت، سنت، جهان‌گرایی و برانگیختگی دارای تفاوت معنادار است.

جدول ۱۰ میزان مشارکت نسبی متغیرهای مستقل در تبیین ارزش‌های مدرن

متغیرها به ترتیب ورود به معادله	مقدار بتا (β)	سطح معناداری بتا
دینداری	-۰/۰۱۶۳	۰/۰۰۳
درآمد سرپرست	-۰/۱۴۳	۰/۰۰۹
مقدار $R=0.193$	مقدار $F=6.663$	مقدار ثابت = ۱۲۷/۷۸
مقدار $R^2=0.37$	سطح معناداری $F=0.001$	

جهت تشخیص رابطه صحیح میان جهت‌گیری ارزشی و متغیرهای مستقل، از رگرسیون چندگانه به روش Stepwise استفاده گردید و تبدیلات لازم برای ورود متغیرها به مدل رگرسیونی انجام گرفت.

متغیرهای حذف شده عبارت‌انداز: تحصیلات، سن، تحصیلات پدر، جنس، جهت‌گیری سیاسی، احساس نابرابری و پایگاه اجتماعی

جدول ۱۱ میزان مشارکت نسبی متغیرهای مستقل در تبیین ارزش‌های سنتی

متغیرها به ترتیب ورود به معادله	مقدار بتا (β)	سطح معناداری بتا
دینداری	۰/۲۲۶	۰/۰۰۰
احساس نابرابری	۰/۱۵۳	۰/۰۰۵
درآمد سرپرست	-۰/۱۳۸	۰/۰۱۰
سن	۰/۱۳۵	۰/۰۱۲
تحصیلات پدر	۰/۱۱۳	۰/۰۴۳
مقدار $R = ۰/۳۱۸$	مقدار $F = ۷/۶۷۰$	مقدار ثابت = $۱۲۰/۴۸$
مقدار $R^2 = ۰/۱۰۱$	سطح معناداری $F = ۰/۰۰۰$	

متغیرهای وارد شده در مدل، در مجموع، ۱۸/۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته (جهت‌گیری ارزشی) را تبیین می‌نمایند. براساس سطح معناداری و اهمیت میزان مشارکت متغیرهای مستقل در تبیین جهت‌گیری ارزشی (یا ضریب رگرسیونی بتا)، متغیرهای پای‌بندی دینی، میزان دستیابی به اهداف در زندگی، هویت طبقاتی ذهنی، مجذور احساس وجود نابرابری، جنسیت و سن، به ترتیب اهمیت در معادله رگرسیونی وارد شده‌اند و همگی جهت‌گیری ارزشی را به طور معکوس پیش‌بینی می‌نمایند، به عبارت دیگر، پای‌بندی دینی قوی‌تر، میزان دستیابی بیشتر به اهداف در زندگی، هویت طبقاتی ذهنی بالاتر، بالاتر بودن میزان احساس وجود نابرابری در جامعه، بزرگسالی و مؤنث بودن در دارا بودن جهت‌گیری ارزشی سنتی تاثیر دارند.

نتایج تحقیق

نتایج تحقیق به قرار زیر است:

میانگین سن پاسخگویان، ۳۲/۱ سال بوده و ۴۵/۲ درصد، مؤنث و ۵۴/۸ درصد مرد بوده‌اند که ۵۴/۵ درصد آنان متأهل و ۴۴/۵ درصد مجرد بوده‌اند. متوسط سواد پاسخگویان ۱۲/۴ سال بوده است که در مقایسه با سواد پدران، نشان‌دهنده افزایش سطح تحصیلات در نسل پس از انقلاب است. میانگین درآمد و هزینه‌های پاسخگویان، به ترتیب برابر با ۱۶۵۷۲۲ و ۱۸۳۴۰۲ تومان بوده است. ۲۲ درصد پاسخگویان خانه‌دار بوده و شغل ۹/۶ درصد، کارمندی پایین، ۸/۸ درصد دانشجو، ۷/۴ درصد محصل بوده و تنها ۵/۸ درصد متخصصین عالی‌رتبه، از قبیل استاد دانشگاه، پزشک، دندانپزشک، داروساز و مهندس بوده‌اند و ۷/۷ درصد آنان نیز بیکار بوده‌اند. برای سنجش نظام ارزشی پاسخگویان (متغیر وابسته تحقیق) از تست بررسی ارزش‌های شوارتز استفاده گردید که در مجموع، شامل ۵۷ ارزش می‌شود. نتایج بیانگر آن است که کم‌اهمیت‌ترین ارزش‌ها در نزد جوانان اقتدار، بلندپروازی و خوش‌گذرانی است. کم‌اهمیت‌ترین ارزش‌ها در نزد بزرگسالان، بلندپروازی، حادثه‌جویی و خوش‌گذرانی است. مهم‌ترین ارزش‌ها در نزد بزرگسالان امنیت، مساوات و فرصت‌های یکسان است. مهم‌ترین ارزش‌ها در نزد جوانان سلامتی، احترام و آزادی است. ارزش‌های جوانان و بزرگسالان در ۲۸ مورد با بزرگسالان دارای تفاوت معنادار است. میزان اهمیت جوانان به انواع ارزشی امنیت، سنت، جهان‌گرایی و برانگیختگی با بزرگسالان متفاوت است. با توجه به نتایج فوق، تفاوت‌های ارزشی موجود بین جوانان و بزرگسالان در حدی نیست که بتوان از آن به عنوان گسست نسلی نام برد.

پیشنهادها

نتایج نشان‌دهنده آن است که بین بزرگسالان و جوانان در لایه‌های درونی شخصیت تفاوت ماهوی وجود ندارد و تنها در لایه‌های بیرونی یا پیروی از هنجارهایی مانند گرایش به نوگرایی و مد است که تفاوت وجود دارد.

بنابراین از جمله موضوعات پژوهشی که لازم است به آن پرداخته شود؛ رابطه ساختار ارزشی جوانان با هنجارهای مورد قبول آنها است. همچنین بررسی سبک زندگی مورد علاقه جوانان نیز مفید به نظر می‌رسد. مطالعه حاضر در شهر تهران انجام شده است. جهت دستیابی به چشم‌اندازی وسیع‌تر، مطالعات مکمل می‌تواند در سایر شهرها یا در سطح کشور انجام شده و نتایج آنها با تحقیق حاضر مقایسه شود.

Archive of SID

منابع

- بونی فیس، دیوید (۱۳۷۹) طرح آزمایشها و روشهای آماری برای پژوهش در علوم اجتماعی و رفتاری، ترجمه هوشنگ طالبی، محمد حسین علامت ساز و آیت‌الله موسوی، انتشارات دانشگاه اصفهان و سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها، تهران، چاپ اول.
- بیرو، آلن (۱۳۶۶) فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، چاپ اول، تهران انتشارات کیهان.
- بیکر، ترز، ال (۱۳۷۷) نحوه انجام تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران انتشارات روش.
- تریولا، ماریا (۱۳۷۴) آمار کاربردی (همراه با برنامه‌های کامپیوتری)، ترجمه محمد صادق تهرانیان و ابوالقاسم بزرگ‌نیا، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- فرامرزی، داود (۱۳۷۹) بررسی ساختار ارزشی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- Albert, Ethel M. (1956) "The Classification of Values: A Method and illustration" American Anthropologist: New Series, pp 21- 24.
- Feader, Norman T (1984) "Masculinity, Femininity, Psychological Androgyny and the Structure of Values" Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 47, p 604-20.
- Feader, Norman T (1984) "Masculinity, Femininity, Psychological Androgyny and the Structure of Values" Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 47, p 604-20.
- Manstead, Antony S.R. & Miles Hewstone (1996) "The Blackwell Encyclopedia of Social Psychology" Blackwell Publishers.
- Manstead, Antony S.R. & Miles Hewstone (1996) "The Blackwell Encyclopedia of Social Psychology" Blackwell Publishers, p 665.
- Manstead, Antony S.R. & Miles Hewstone (1996) "The Blackwell Encyclopedia of Social Psychology" Blackwell Publishers, p665.
- Rokeach, Milton (1973) "The Nature of Human Values" Free Press.
- Rokeach, Milton (1973) "The Nature of Human Values" Free Press.
- Schwartz, Shalom H. & Eetta Prince – Gibson (1998) " Value Priorities and Gender" Social Psychology Quarterly, Vol. 61. No. 1, p 99.
- Schwartz, Shalom H. & Eetta Prince – Gibson (1998) "Value Priorities and Gender" Social Psychology Quarterly, Vol. 61. No. 1.
- Schwartz, Shalom H. & Eetta Prince – Gibson (1998) "Value Priorities and Gender" Social Psychology Quarterly, Vol. 61. No. 1.
- Schwartz, Shalom H. (1992) "Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Emprical Test in 20 Countries" Zanna (Ed.), Advances in Experimental Social.
- Schwartz, Shalom H. (1992) "Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Emprical Test in 20 Countries" Zanna (Ed.), Advances in Experimental Social.

- Schwartz, Shalom H. (1994) "Toward Explanations of National Differences in Value Priorities, XXIV Congress of Interamerican Society of Psychology.
- Schwartz, Shalom H. (1994) "Toward Explanations of National Differences in Value Priorities, XXIV Congress of Interamerican Society of Psychology.
- Schwartz, Shalom H. and Galit Sagie (2000) "Value Consensus and Importance: A Cross-National Study" *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol.31, Issue.4.
- Schwartz, Shalom H. and Galit Sagie (2000) "Value Consensus and Importance: A Cross-National Study" *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol.31, Issue.4.
- Sills, David (1972), *International Encyclopedia of Social Sciences*" Vol. 15-17, No. 9-10, Mac Millan & Free press, p 288.

Archive of SID